

Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

<https://nadwislanski.strazgraniczna.pl/wis/aktualnosci/72561,Wiktor-Dunin-Wasowicz-1886-1940.html>
09.07.2026, 21:15

Wiktor Dunin-Wąsowicz (1886-1940)

08.07.2026

Wiktor Dunin-Wąsowicz (1886-1940) - nota biograficzna

Wiktor Dunin-Wąsowicz był kawalerem najważniejszych polskich odznaczeń, w tym Orderu Wojennego Virtuti Militari V kl., Krzyża Niepodległości i Krzyża Walecznych. Całym swoim życiem służył II Rzeczypospolitej - początkowo jako podoficer Legionów Polskich, oficer Wojska Polskiego (w tym Korpusu Ochrony Pogranicza), następnie jako wyższy oficer Straży Granicznej i Policji Państwowej.

Wiktor Dunin-Wąsowicz (1886-1940).

Urodził się 25 września 1886 r. w Bukareszcie. Był potomkiem polskiego emigranta politycznego Ludwika Dunin-Wąsowicza i Heleny z domu Walther. Rodzina wyemigrowała do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. W 1908 r. Wiktor Dunin-Wąsowicz po ukończeniu Wydziału Budowy Okrętów Instytutu Technologicznego w Bostonie został konstruktorem okrętów we flocie Stanów

Zjednoczonych.

Od grudnia 1912 r. działał jako instruktor oddziału wojskowego w polskim Komitecie Obrony Narodowej w Chicago (Illinois). 22 Czerwca 1915 r. na skutek odezwy komendanta Józefa Piłsudskiego, przybył do Europy i wstąpił do I Brygady Legionów Polskich. Z początkiem lipca przydzielono go do batalionu kpt. Stanisława Tessaro („Zosik”). W październiku 1915 r., jako sierżant otrzymał przydział do 1 kompanii I batalionu por. Stefana Dęba-Biernackiego. Brał udział w bitwach pod Tarłowem (30 czerwca - 2 lipca), Jastkowem (31 lipca - 3 sierpnia) i Samokłeskami (4-7 sierpnia) oraz w działaniach nad Stochodem i Styrem. Został trzykrotnie ranny pod Jabłonką. Po wyleczeniu i powrocie do pułku (5 lutego 1916 r.) został przydzielony do 3 kompanii I batalionu dowodzonej przez por. Władysława Langnera („Złom”). Uczestniczył w bitwach pod Kostiuchnowką (4-6 lipca), pod Rudką Sitowiecką (15 sierpnia) i Sitóviczami (18 września).

W 1917 r. po kryzysie przysięgowym, sierż. Wiktor Dunin-Wąsowicz trafił do obozu dla internowanych szeregowych w Szczypiornie (Skalmierzycach) koło Kalisza. Pełnił w nim funkcję komendanta sali. 25 października 1917 r., został aresztowany za działalność konspiracyjną i wywieziony do obozu w Rastatt (Badenia-Wirtembergia). Ostatecznie osadzono go w obozie dla więźniów politycznych w Verl (Nadrenia). Został uwolniony 20 października 1918 r., na skutek rewolucji komunistycznej w Niemczech. Po powrocie do „Kongresówki”, związał się z Polską Organizacją Wojskową w okręgu plockim. Brał czynny udział w rozbrajaniu Niemców w Płocku. Od listopada 1918 r. był podoficerem okręgowego pułku piechoty (późniejszy łomżyński 33 pp).

2 grudnia 1918 r. został przyjęty jako oficer (ppor.) do Wojska Polskiego. 2 lutego 1919 r. czasowo oddelegowano go do Oddziału I Sztabu Generalnego w Warszawie. Od marca do maja 1919 r. był dowódcą oddziału zwiadowczego (partyzanckiego) działającego na przedpolu Frontu Litewsko-Białoruskiego.

Latem 1919 r. przydzielono go jako przedstawiciela wojskowego do polskiej misji politycznej wysłanej do Kowna (Litwa). Celem misji było nawiązanie relacji dyplomatycznych z rządem litewskim. W niejawnym sposobie por. Dunin-Wąsowicz zaangażowany był także w przygotowania Oddziału II SG do nieudanego, antylitewskiego powstania kowieńskiego kierowanego przez Rajmunda Kawalca („Adam Juźwik”).

W okresie działań wojennych na froncie polsko-bolszewickim w latach 1919-1920 r., por. Dunin-Wąsowicz związany był z działalnością wileńskiej ekspozytury Oddziału II Frontu Litewsko-Białoruskiego, a następnie z operacją wojskową gen. Lucjana Żeligowskiego. Po zakończeniu działań wojennych, w marcu 1921 r. był jednym z organizatorów i pierwszym kierownikiem Centralnego Urzędu Śledczego Komendy Głównej Policji Państwowej Litwy Środkowej.

Według listy oficerów zawodowych z 1922 r., ewidencyjnie przydzielony był do 1 pułku

piechoty legionów (1 DPLeg.). Natomiast służbowo przydzielony był do Naczelnego Dowództwa Grupy Wojsk Litwy Środkowej, jako kierownik Sekcji Informacyjnej Oddziału II. W 1923 r. etatowo wykazano go w 72 pp w Radomiu, ale jako przydzielony do Komendy Obszaru Warownego (OW) „Wilno”.

14 sierpnia 1926 r. przeniesiono go do Korpusu Ochrony Pogranicza na stanowisko II oficera sztabu 6 Brygady KOP w Wilnie. Między innymi nadzorował czynności kontrwywiadowcze i wywiadowcze prowadzone w ramach wileńskiej brygady KOP.

Rozporządzeniem z 16 października 1928 r. mjr Dunin-Wąsowicz został przeniesiony do dyspozycji komendanta Straży Granicznej, podległej Ministerstwu Skarbu. Skierowano go do Pomorskiego Inspektoratu Okręgowego SG w Czersku na stanowisko kierownika (inspektora). W 1931 r. siedzibę inspektoratu przeniesiono do Bydgoszczy (Aleja Ossolińskich nr 7). 16 grudnia 1929 r. insp. Dunin-Wąsowicz został czasowo oddelegowany do Małopolskiego IOSG w Sanoku, gdzie powierzono mu czasowo obowiązki kierownika inspektoratu. Dekretem Ministra Skarbu z 1 lutego 1935 r., mianowano go nadinspektorem SG. Pod względem wojskowym, od 30 września 1930 r. pozostawał w stanie spoczynku w ewidencji Powiatowej Komendy Uzupełnień (PKU) Bydgoszcz Miasto.

19 lipca 1937 r. na wniosek komendanta głównego Policji Państwowej, nadinsp. Dunin-Wąsowicza został przydzielony do policji celem odbycia praktyki fachowej. 30 listopada zwolniono go ze służby w Straży Granicznej i 1 grudnia jako inspektora przydzielono do Inspekcji Komendy Głównej Policji Państwowej w Warszawie. 27 stycznia 1938 r. mianowano go komendantem Szkoły Szeregowych Policji Państwowej w Mostach Wielkich, którą kierował do wybuchu II wojny światowej.

We wrześniu 1939 r., w związku z postępowaniem wojsk niemieckich, wraz z kadrą szkoły przekroczył granicę polsko-rumuńską i został internowany w Rumunii. Początkowo trafił do szpitala wojskowego „Królowa Elżbieta” w Bukareszcie, a w grudniu 1939 r. jako chory na nowotwór do szpitala Brancovean. Zmarł 15 lutego 1940 r. Pochowany został na cmentarzu muzułmańskim w Bukareszcie.

opracował: Artur Ochał